УДК

DOI: https://doi.org/10.5937/bastina36-65205

Оригинални научни рад

*Јована С. ЈОВАНОВИЋ**
Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

ГЛАГОЛСКИ СИСТЕМ КОСОВСКОМЕТОХИЈСКИХ ГОВОРА КОСОВСКО-РЕСАВСКОГ ТИПА

Аиспракт: Овај прилог се бави одабраним морфосинтаксичким појединостима глаголског система говора у зонама Доње Ситнице и Средњег Ибра, које припадају јужном поддијалекту косовско-ресавског дијалекта. У дијалекатском материјалу из ових зона анализиране су морфосинтаксичке особености именица и заменица, па у том смислу овај рад представља наставак ранијих интересовања и започетих послова. Циљ истраживања је да се издвоје особине глагола (презент, аорист, имперфекат, футур I, инфинитив, императив, радни флаголски придев) којима се презентује дијалекатска припадност и одређује супстрат одабраног дијалекатског простора, односно да се укаже на присуство иновација балканистичког типа, које се тенденцизно шире са јужних простора на север косовске котлине.

Кључне речи: глаголски систем, морфосинтаксички аспект, Доња Ситница, Средњи Ибар, косовско-ресавски дијалекат, јужни поддијалекат, косовскометохијски говори, лингвогеографска периферија.

1.

Екавски говори стариначког становништва косовскометохијског терена припадају призренско-јужноморавском или косовско-ресавском дијалекатском типу. У прошлости су, ширећи се из матичне области снажним миграцијским покретима, заузели терен који осликава њихово данашње простирање (Ивић 1991: 215–216).

Сагледавање дијалекатског пејзажа српских народних говора на косовскометохијском терену може се обављати са различитих аспеката у складу са постављеним задацима српске дијалектологије. Не треба испустити из вида да је већи део косовско-ресавских говора на овом простору део етнокултурно-језичког миљеа и да поседује карактеристике својствене лингвогеографској периферији, међутим ради се о говорима који су у основи сачували препознатљиве одлике супстратског дијалекатског типа (Милорадовић 2019: 186).

1.1. Овај прилог представља наставак раније започетих дијалектолошких истраживања у области Доње Ситнице и Средњег Ибра, а нарочито се наслања на недавно публиковани текст рада „Из морфосинтаксе косовскометохијских говора косовско-ресавског типа" (Јовановић 2025б), у коме је анализиран систем именица

* ORCID 0000-0001-6008-8284, jovana.jovanovic@iskp.ac.rs

** Рад је написан у оквиру научноистраживачког рада НИО по Уговору склопљеним са Министарством науке, технолошког развоја и иновација РС број: 451-03-33/2026-03 од 29. 1. 2026. године.

и заменица. Предмет овог рада представљају одабране морфосинтаксичке карактеристике глагола у говорима два ареала (доњоситнички и средњоибарски) који се, према најновијим класификацијама, сврставају у јужни поддијалекат косовско-ресавског дијалекатског типа на косовскометохијском терену (Ивић 2009: 74).[1]

Истраживањем су обухваћена насеља која припадају доњоситничкој (вучитрнској) регији – Бањска и Гојбуља,[2] и средњоибарској (поткопаоничкој) зони – Исево и Сочаница.[3] Доњоситники говори фрагментарно су описани већином у проблемским прилозима, док су средњоибарски обухваћени монографском студијом.[4] Одабране су две удаљене зоне истог дијасистема како би се кроз издвајање морфосинтаксичких црта истовремено посматрали елементи флективног система (супстратског, косовско-ресавског) и иновативне језичке прилике говора који су континуирано изложени утицајима и експанзији призренско-јужноморавских дијалекатских црта. Основна је намера да се у говорима северније косовскометохијског ареала маркирају стабилност синтетичких структура и формирање елемената својствених иновацијама балканистичког типа.

2. АНАЛИЗА ГРАЂЕ

Од морфосинтаксичких особина глагола за ову прилику анализирани су: 3. л. мн. презента (I, VI, VII и VIII врста глагола по Белићу); употреба аориста и имперфекта и футура I; инфинитив (конструкције да + презент); императив и радни глаголски придев м. р.[5]

1 О статусу косовскометохијских говора у контексту јужног поддијалекта косовског-ресавског дијалекта и њиховом односу према осталим говорима (средишњим и северним) истог дијалекатског типа в. Ј. Јовановић, Д. Радовановић 2025: 87–103. О положају, прегледу одлика, степену досадашње истражености косовско-ресавских говора на простору Косова и Метохије, лингвогеографији маркантних карактеристика в. прилог С. Милорадовић 2019: 185–225; и студију Д. Радовановић, Ј. Николић *Досадашња проучавања косовско-ресавског дијалекта. Степен проучености и картографски приказ* (2022).

2 Сегмент грађе из Гојбуље и Бањске за овај прилог уступила нам је колегиница А. П., студенткиња Филозофског факултета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици. Поред наведеног и личне архиве (говори Бањске и Гојбуље истраживани су за потребе израде докторске дисертације под називом *Говори Доње Ситнице*), најобимнији део материјала (из Гојбуље) анализиран је из корпуса Дигиталног архива Балканолошког института, на чему овом приликом свесрдно захваљујемо. У овом раду анализирана је грађа прикупљена од десет информатора: из Бањске (1 мушкарац и 1 жена): В. М. (1940), С. М. (1942); из Гојбуље (2 мушкарца и 3 жене): В. С. (1915), Ж. К. (1937), Љ. Ђ. (1927), О. К. (1935); С. П. (1940); из Сочанице (1 мушкарац и 1 жена): М. Ћ. (1950), Ј. Ћ. (1952) и из Исева (1 мушкарац): Д. П. (1934). Дијалекатски материјал из ових насеља датира из различитих периода истраживања: Гојбуља и Бањска (2003; 2021), Сочаница и Исево (2022). Коришћене су скраћенице назива истраживаних насеља: Бањска (Б); Гојбуља (Г); Исево (И); Сочаница (С).

3 Антропогеографски подаци о овим насељима публиковани су у студијама Косово (Урошевић 1965: 148, 176–177, 222) и *Насеља и миграције становништва општине Лепосавић* (Павловић 2003: 240–241, 323–330).

4 Из области Доње Ситнице располажемо подацима о појединим акценатским, фонетским, морфолошким и синтаксичким карактеристика (Елезовић 1927; Барјактаревић 1977; Вукићевић 1993б; Јовановић 2023), док су свеобухватније описани северњи говори косовско-ресавског дијалекта у Средњем Ибру (Божовић 2008).

5 У оваквом одабиру појединости остала су по страни многа друга морфосинтаксичка питања, нарочито она која се на терену Доње Ситнице могу сматрати потенцијално важним за прецизније

2.1. Треће лице множине презента

2.1.1. I Белићева врста

тô је каснӣје пȍсле рѣ̏ни слȕчај бӣо да Шӣптари *ȉду* на свȁдбе код Срȓба Б; мȍја дѣ̏ца кад су ктѣ̏ли да *ȉду* И; нѣ̑ће да *ȉдȳ* у тȳ воденӣцу сас тȍга планина́ра, него *ȉдȳ* на дрȕгу стра́ну Г; да изјȃве сȁучешће Шӣптари *дȍ̑ћу* код нȃс Б; нек *дȍ̑ћу* љȕди нек попӣју кȁфу тȳ И; „Нѣ̑ће”, кȁже „тȳ да *прȍ̑ћу*” Г; од дрѣ̑на *ӣечȳ* ракӣју Г; онô свȁтови, па ӣ̏ду за девȍјку, па *довѣ̏ду* је, па свȁдба це́лу нȍћ, игрȃнка С; Двȃ вȍ̏ла упрѣ̑гну се, *вȳчȳ* Б; Ако мȍ̏же да жӣвӣте, *мȍ̏жу*, дȍ̏бро, не *мȍ̏жу*, јȃ ȍ̏пет мȍ̏је де́те ћу да прӣмим Г; по дѣ̏вет кȍ̑ла кȁмена *ӣревȳчȳ* С; на гра́ну здѣ̏немо колӣко *мȍ̏жу* вȍ̏лови да *ӣовȳчȳ* И.

Код глагола I врсте у 3. л. мн. бележимо наставак *-у*, чиме се наш терен уклапа у стање суседних косовско-ресавских говора јужног поддијалекта (Барјактаревић 1977: 118; Вукићевић 1993: 44; Божовић 2008: 276). Резултати прве палатализације регистровани су у говорима Малог Косова и Средњег Ибра (Вукићевић 1993: 44; Божовић 2008: 276).

2.1.2. VI Белићева врста

VIа група

а) наставак *-ају*: *ȉмају* двѣ̑ рѣ̑кѣ̑, овȃ Бӣстричка и овȃ Ћӣрковићка И; *ȉмају* овȁко клȍ̏т, само савѣ̑љка, ра́збој Б; ја́ја се *скȕвају* прȍ̏во у пȍ̏суду Б;

б) наставак *-ау*: Ȍ̏не *узȉмау*, *кȳӣау* се, *чешљȁу* се, смѣ̄јȳ се, свѣ̏ док већ почӣње да свањȃва Г; *ӣосѣ̑дау* свӣ̏ око тѣ̑ сȍ̏фре Г; ако се прекр̏стиш, ȍ̏ни се *растѣ̏рау* Г; *Веч'ѣ̏рау* ȍ̏ни, свӣ̏ сѣ̏ли, ȍ̏на овȁко држӣ̏ онȃј лȳч Г; али кад и попȍ̏ви се, и ȍ̏ни се *кол'ѣ̑бау* Г; Е велӣ̏ да је да *знȁу* ȍ̏ни Г; по онѣ̑ слȁме *ӣрȁу* се дѣ̏ца Г; Пӣјемо, *ӣѣ̏вау* дѣ̏ца кȍ̑ ӣ̏ма Г;

в) наставак *-у*: ч'им ȳ̏ђе мȁтица у тȳ тр̏мку, ȍ̏не се *врȁћу* свѣ̏ Г; Отӣшли ȍ̏ни да *ӣȉӣу* мȍ̏јега ȍ̏ца сȁд да л' прихвȁта Г; сȁд *узȉму* густӣ̏н, па га замѣ̑се, па прȁве шȁрȁљке С; Млади волȍ̏ви *нѣ̏ зну* д ӣ̏ду са́ми у ора́ње С; не *вȁљу* да су ма́сни нѣ̑ће да пѣ̏ру Б; И данȃс *ȉму* кȕ̏ће под ћерамӣ̏ду Г; Научӣ̏ћу ве јȃ да ве змӣ̏је *ујѣ̑ду*, вӣ̏ ће да ћȕтӣте и такȍ̑ и бӣ́ло С; Врȃте се ȍ̏ни, скӣ̏ну онȍ̑ њӣ̏но, *ӣосѣ̑ду* Г; Па ȍ̏ни извȍ̏де свѣ̏… *свȁћу* се, *свȁћу* се Г; Ȍ̏не *не́му*, код нȃс тȍ̑ рѣ̏ђе ӣ̏ма Г;

г) наставак *-ују*: Али нȁши имȁли пȕшке, а *ȉмују* и ȍ̏ни, тȍ̑ тȕрско вре́ме бӣ́ло Г; Жѣ̏не ӣсто и ȍ̏не пра́ва ӣ̏му, *сѣ̑дују* Г;

д) наставак *-ду*: *дȁдȳ* ти бȍ̄нȍ̏ве, па са тӣ̏м бȍ̄нȍ̏вима и пȁре да кȳ̏пиш нѣ̏што И.

VIб група

а) наставак *-у*: А ако ȍ̏ће, на прӣ́мер, онȃј родӣ̏тељ или да се *сȉ̄ȍ̏разуму*, да ју се дȃ Г.

Глаголи VIа Белићеве врсте показују највећу шареноликост у дистрибуцији наставака. На пример глагол *имȁти* у трећем лицу мн. може имати чак три наставка (*-ају*, *-ау*, *-у*). Најзаступљенији су наставци *-ау* и *-у*, што је у сагласју са претходним налазима из средњоибарских насеља (уп. Божовић 2008: 258). Пређашњим истраживањима говора северне зоне Косова (Барјактаревић 1977: 118) потврђују

исцртавање контура ареала простирања, односно сигурнијег повлачења линије разграничења косовско-ресавског и призренско-јужноморавског дијалекта.

се наставци *-ају* и *-еју*, док се на терену Малог Косова код глагола ове врсте бележи превага наставака *-ау*, *-у* и *-ају* (Вукићевић 1993а: 44). Код мањег броја глагола регистрован је и наставак *-ују*, сасвим неочекивано (*имују*, *седују*), за шта се претпоставља да је реч о угледању на остале глаголске врсте. Наставак *-ду* није продуктиван у истраживаним зонама косовскометохијских говора косовско-ресавског типа. У нашем материјалу малобројне су потврде глагола VIб групе.

2.1.3. VII Белићева врста

VIIа група

а) наставак *-е*: А йма о́деке, *ра̑де* сас секӣре Г; ова̏ко се огр̑ну љу̑ди и иду̑ да *зава̏ше* во̏ду тако̑ на бунâр Г; Па *дола̏зе* кад је год, што ка̑жемо, са́бор, не гл'ёдамо дё кӯј о̏ће йде Г; о̏ни *изво̏де* нёке вӣцове, тёру комёндије, ша̏л'у се, прӣчу Г; из Ца̏риграда су до̏шли да *ӣа̏зе* Ко̏сово Г; са̏д трёба ру́ч'ак да *но̏се* ма̑јсторима Г; И *ӣрӣ̑ме*, *ӣрӣ̑ме* ону̑ здра̏вицу Г;

б) наставак *-у*: Оно̑ на́род до̑ђе, да га *исӣра̏шу* у во́јску Г; Кад би йспод сёла, о̏ни а̏јде са̏д *ӣоздра̏ву* се, љу̑бе се Г; И љу̑ди се *сӣрёму*, ӯзму фла̏шу ракӣје, ӯзму ту̑ пога̏ч'у и секӣру и йду у шӯму да исёч'у др̏ва Г; кад *доно̏су* ба̏цаш жӣто на њӣх Г; прё га̏ђали пӯшкема, *обёсу* јабуку и ону̑ јабуку га̑ђа Г; мо̑ра да бӯду као води́чи да *во̏ду* сва̏тове Б; свё *сӣрёму* шта трёба Г; о̏ни *ӣрӣ̑му* на̏шу, мӣ̑ њӣну и ра̑змена Г; *Доно̏су* на кро̏шњу Г; у шӯму исёч'у др̏ва, донёсу, *заӣра̑ду* ба́ште Г.

VIIб група

а) наставак *-у*: кад је до̏шло већ *во̏ду* да не мо̏же и нава̑ле на то̏га бӯмбара и убӣју га Г; нек *во̏ду* овё мла́де ка̏ко се жи́вело пре́ Б; Мо̏ја ма̑јка и о̏тац и ба̏ба с њӣма, о̏ни це́лу но̑ћ *седу̑* тако̑ Г; А̏ко *бо́л'у* но́ге и ру́ке још се мо̏же, док си на но̏ге Г; А баренӣце ӯјутру напра̏вимо за Ма̑ли Бо̏жић, то̑ ујӯтру *во̏лу* дёца Г;

б) наставак *-е*: но̏ге ме *болё̑* Г.

2.1.4. VIII Белићева врста

наставак *-у*: Коса̏нчић Йван, То̏плица Мила̑н ћёкали ван та̏мо и *држу̑* ко̏ња Г.

Код глагола VII врсте обе групе доминантан је наставак *-у*. У Барјактаревићевим истраживањима северне зоне изостају примери употребе глагола у 3. л. мн. презента, уз констатацију да сви глаголи VII и VIII врсте у овом лицу мн. имају наставке *-е* или *-у* (1977: 118). Већина екавских говора у Средњем Ибру, попут оних у Малом Косову показује колебање у употреби двојаких наставака *-у*, *-е* код глагола VII (и VIII) врсте (Вукићевић 1993а: 44; Божовић 2008: 257).

2.1.5. У говору Гојбуље забележена је спорадична употреба наставка *-в* у 3. л. мн. презента код глагола VIа Белићеве врсте: *кӯкав*, не мо̏гу… вељу̑ бо̏л'есни смо, бољё̑ ру̑ке, бољё̑ но̏ге Г; И о̏не иду̑, *ӣљу̑скав* Г.

Овакве потврде могу користити и за документовање утицаја из призренско-јужноморавског дијалекатског комплекса, који се убрзано шире и учвршћују у говоре косовско-ресавског типа, поготово оне на северу косовске котлине, који су и предмет наших истраживања. Треба нагласити да се овакве појаве очекују у областима двеју суседних дијалекатских области, те да се у свакој од њих може подвући карактеристика својствена другом дијалекатском типу, која се може објаснити близином простирања

и незаустављивим миграцијским кретањима у оба правца. У овом случају репрезентативни наставачки облик *-в* допушта да се истовремено сагледају очуваност флексије и интензитет језичких структура које претендују на формирање једноставнијих облика у духу балканистичких иновација.[6] Будући да наш дијалекатски корпус из Гојбуље сачињавају материјали прикупљени у временском размаку од двадесетак година – почетком 2000. и 2021. године, као и да је интервјуисана иста информаторка О. К. (1935), можемо рећи да се тек поновним истраживањима и ревидираним резултатима потврђују иновације у облицима презента за 3. л. мн. у виду наставка *-в*, који до тада нису познавали севернији косовскометохијски говори косовско-ресавског типа, услед чврстих веза са дијалекатским приликама у копаоничкој области (Барјактаревић 1977).

2.2. Аорист и имперфекат

2.2.1. На истраживаном терену, као и у већини народних говора српског дијасистема, у погледу употребе претериталних облика присутна је експанзија перфекта. Према анализираној грађи из средњоибарске и доњоситничке зоне евидентна је редукција имперфекта, будући да се његово постојање доводи у везу са егзистенцијалним глаголима и то углавном са *бити*. Регистровани малобројни примери у говору Гојбуље (уп. ка̏ко *бе́ше*? Ту̂ сам смѐтнуо Г; Ко̀лко го̀дина *бе́ше*? Г; Нѐ знам што̂ *бе́ше* Г) потврда су сужене употребе овог глаголског облика.[7]

2.2.2. Када је реч о аористу, он је и у средњоибарским и доњоситничким говорима стабилан глаголски облик, који још увек није у знатној мери потиснут употребом перфекта. Творба првог лица једнине аориста не поседује извесне специфичности, осим потпуног одсуства финалног х:

Зна̏до, са̏д *за̏борави*, *смѐтну* с па̏мети Г; Ја̂ *сло̀ми* пру̂т бӣјући Г.

Наша грађа потврђује употребу наставка *-смо* у првом лицу мн. аориста, дакле, стари наставак -(*х*)*мо* није сачуван у народним говорима Средњег Ибра и Доње Ситнице:

ӣшли смо та̏мо те *узе́смо* и ова̏мо код ку̏ће смо до̀шли И; И кад *дотѐрасмо*, *стова̏рисмо* С; *Смра̄ч'ӣсмо* се, мра̂к и ми̂ у фија́кер до̂ђемо овдена́ке Г; ӣдеш у ре́ку и та̏мо пира̂јка, ӣмаш пира̂јку, *има̏смо* ми̂ двѐ Г.

2.2.3. Дистрибуцијом наставака за треће лице једнине (а) и треће лице множине (б) ови говори се не издвајају из дијалекатског окружења. Наведени примери потврђују нулти наставак у једнини и множински наставак *-ше*:

6 Међу особености 3. л. мн. презента у јужноморавском говорном типу власотиначког краја (III област) Станковић убраја „наглашени ступањ развоја јужноморавског иновационог процеса" код глагола I, VI и VII врсте по Стевановићу (1994: 313).
Детаљне податке о облицима 3. л. мн. презента на југозападу Косова и Метохије доноси Р. Младеновић. Као зона у којој су смештени различити говорни типови (јужнометохијски и северношарпланински) и где се очитавају дијалекатски контакти српских и македонских говора, југозападни косовскометохијски простор представља и ивичне области поменутих језика. Централно место ауторовог прилога заузима испитивање судбине граматичке основе у 3. л. мн., тачније продирање и ширење основинског вокала што даље резултира новим односима основе и наставка. У том погледу најразличитије могућности постоје у сиринићком говору (Младеновић 2002: 44).

7 Употреба имперфекта слаби идући од југа ка северу Косовске и Метохијске котлине (Младеновић 2015: 312).

а) ја̂ ти га уда̏рим по стома́ку, о̏н *о̏крену* у кру̑г, *у̏преде* у̏ страну, *пре̏врну* ми ко̏ла на сред ра̑вни са др̄ви̏ма С; „Ка̏ то̑ *за̏ч'у* кра̑љу Вука̏шине" Г; *До́ђе* ми свѐкар Г; И о̏на ми *да̏де* и обр̄ну̏смо се ми̑, пољу́би се ја̀ с њо̀м Г; јѐдан *у̏зе* јѐдно, дру̏ги *у̏зе* дру̏го Г;

б) У то̑ *сти̏ше* ови̑ до̏ктори, о̏ни мѐне инѐкцију про̏тив бо̏лова и *зави̏ше* но̏гу, *ста̏више* ми ко ко̏рито Б; До́ђе ми свѐкар, *до́ђоше* свѐ до јѐдна, за̏ве се *пољӯби̏ше* с мѐне Г; мо̏ја ба̏ба и ма̑јка *узе́ше* во̏ду *исти̏ља̄ска̏ше* оно̑, *исти̏ља̄ска̏ше*, па сас мѐтлом тѐрај, тѐрај, тѐрај! *Отѐраше* до̏л'е до рѐке̑ Г; И на јѐдан у́спон воло̏ви *истѐраше* оно̑ и кад би ра́вно ста̏де С; О́вде ме *срѐто̄ше* сви̏ њего̏ви Г; *Искоч'и̏ше* по̏сл'е и они̑ стрӣч'ѐви и о̏ни но̏се во̏ду, ба̏цу да отѐру ту̑ во̏ду у ре́ку Г; *Изго̄рѐше* ти но̏кти Г; нѐмам цре́пу̀ље, *по̄ломи̏ше* се по̏сле и тако̑ Г; Е, по̏сле кад *иза̄ђо̏ше* ови̑ маши̏нски каза̏ни, ово̑ јѐс да си ра̄ди̏о ал' испѐчеш пе-шѐс, сѐдам каза̏на на да̑н и на̏ј за ча̏с И; љу́ди *узе́ше* кра̀ве и тѐл'е и мл'ѐко Г; И по̏сле о̏ни као вѝшак ра̀дне сна̀ге, ово́, оно́, *отпусти̏ше* ме Г; прѐ̑ су би̏ли ву̏кови, са̏д се и ву̏кови *запре́ше*; *Побего̏ше* и о̏ни, дѐ̑ *ото̏ше*, нѐ знам Г; *Угњава̄ви̏ше* не велика́ни, вла̑с, про̏клета А̏мерика Г.

2.2.4. На доњоситничком и средњоибарском терену регистрован је и облик 3. л. мн. аориста са имперфективним наставком:[8] „Како се ја̑ прѐкрсти, мо̏ји ко̏њи *поч'ѐу* да трч'ѐ̑" Г; по̏сле *почѐу* … прѐса и са прѐсом скӣда̏о ци́глу све док ни́сам оти̏шо у во́јску С.

2.2.5. Нашим истраживањима потврђује се стабилност и раширеност наставка *-смо* у 1. л. множине,[9] за разлику од Божовићевих истраживања (пре тридесетак година) где су облици са таквим наставком представљали реткост у долини Ибра (Божовић 2008: 253). Са друге стране, наставци *-(х)мо* и *-смо* били су добро познати целом косовском терену са назнаком ка будућој превази наставка *-смо* код млађих генерација (Барјактаревић 1977: 121; Вукићевић 1993а: 45; Вукићевић 1993в: 92–93), док се у северометохијским говорима запажа процес смењивања у корист новијег наставка (Букумирић 2003: 258, 260).[10]

2.3. Творба футура I

2.3.1. Чињеница да се једна (доњоситничка) од две истраживане зоне у овом прилогу позиционира ближе језичкој периферији, те је истовремено изложена и међудијалекатским и међујезичким утицајима, у анализи формалних карактеристика футура I нагласак се ставља на судбину инфинитива, степен граматикализације партикуле *ће* (тенденција уопштавања форме *ће* за сва лица у оба броја), и обавезност/факултативност везника *да* у футурским конструкцијама.

8 Ареал наставка -(х)у на штокавском терену в. у: Ж. Бошњаковић, Д. Радовановић 2011: 190–191.

9 Бошњаковић и Радовановић у синтетичком прегледу указују на раширеност наставка *-смо* у југозападном делу косовско-ресавских и призренско-јужноморавских (2011: 186).

10 Стабилизацију наставка -(о)*смо* у 1. л. мн. у призренско-јужноморавском дијалекатском типу јужнометохијских (ЈМГ), јужних (ЈКГ) и централних косовских говора (ЦКГ), и делимично код говора Сиринићке жупе (СиГ) (ову зону карактерише доминантан наставак -(о)*мо* и окренутост ка говорима Сретечке жупе), Младеновић (2015: 311) објашњава тесним везама са косовско-ресавским говорима на северу Косовске и Метохијске котлине у виду језичких контаката и непрекидних миграција.

2.3.2. Пре него што презентујем облике грађења футура I, сматрам да је у вези са овом тематиком значајно изнети запажања из ранијих истраживања Зузане Тополињске (1994). За ову прилику наводим два централна (за ово истраживање) места прилога: а) на тлу балканских језика међујезичка интерференција резултира супротним процесима – елиминисање инфинитива и стварање и експанзија футура – *velle*; б) у југоисточним говорима Србије *velle*-футур поседује „четири основне синтаксичке формуле које се темеље на две дихотомије: 1. присуство/одсуство субјунктивног *да* и 2. категоријална променљивост/непроменљивост velle-елемента". На основу тога, ауторка издваја следеће типове грађења футура I: 1. *ја ћу/хоћу/нећу да пишем*; 2. *ја ћу/хоћу/нећу пишем*; 3. *ја ће да пишем*; 4. *ја ће пишем* (Тополињска 1994: 150–151).[11]

2.3.3. Регистровани облици грађења футура на истраживаном терену могу се презентовати у две групације. Прва садржи форме синтетичког футура које, иако малобројне, нуде могућност издвајања и сагледавања судбине простог футура, сложеног футура и у вези са њим инфинитива (неретко без финалног *-и*), срастања супинског облика и футурске енклитике:

а) *„Настȁнуће* посл'ёдње вријéме Г; *Нестȁнуће* пч'ёле и цвéта!" Г; *„вēзȁћу* га као жёна кȕдељу с прёслицу и *водȕћу* га свȕда кроз нáрод да гл'ёда ћȕдо!" Г.[12]

б) а̀јде бр̀же да нарѐдимо, *дóћи ће* нѐко Г;

в) Ôн кȁже: „Нёка бȕде срёћна! *Дôћемо*!" Б; Вȉдећете, *нâће* ве, *нâћемо* мȉ" Г; Ако предȕже овȁко *дôће* ни врéме, бȍгами, гȍре Г;

г) кад ми дâ пȁре ȕвече, јâ: „Ма, ȁјд и сȕтра *ћу дôћ*" С; Јâ *ћу* те *удáвит* тёбе ел ћу *ȕшт̄ит* пцâ Г; тô *ће* ти бȁба бȍље *прȉчат̄* И; „кȕм *ће* кȕма по сȕду *т̄ёрат̄и*, а брȁт брȁта на мéгдану *звȁт̄и*" Г.

2.3.4. У другој групи примера могу се представити типови футура према схеми коју наводи З. Тополињска (1994):

а) *ја ћу/хоћу/нећу да пишем*

1. л. једн.: јёдну јȁбуку *ћу да појёдем* Г; јâ штô знâм јâ *ћу да одговôрим* Г; 2. л. једн.: кȁко *ћеш да одвȕкнеш* да отȉнеш на дрȕгу страну Г; ако *ћеш да пôђеш* нёгде Г; са волȍвима одвȕчêш са грȁнôм тȁмо дё *ћеш да здёнеш* И; побрȉшеш онô свё и ȕвеч'е кад ћеш, већ нôћ, кад *ћеш да лёгнеш* Г; тȉ *ћеш* дрȕги пȕт д *ȕдеш* код њȉ Г; 3. л. једн.: затô што само *ће* ȍна *да изâђе* и *да пôђе* са мнȍм И; комâнда, ȍни рёкли: „овȁко и овȁко *ће да кȁсни*, јёдан дâн *ће да закȁсни*" Г; „Тȁко и тȁко *ће да бȕде*" Г; 1. л. мн.: мȉ *ћемо да дôђемо* у недёљу да те прȍсимо С; Мȉ *ћемо да вȕдимо* којâ ће Г; овô *ћемо* за сёме *да одвȍјимо* Г; *ћемо д ȕдемо* у Прȉлȕжје Г; *Ћемо да т̄и ȉлâт̄имо*, брȁте, *ћемо да* ти *ȉлâт̄имо* Г;[13] 2.л. мн.: „Па л' *нêћет̄е да* га *жёнит̄е*, но *ћет̄е да* га *исп̄рâт̄ит̄е* у вȍјску" Г;

11 О ареалној заступљености типова футура I, њиховој учесталости и појединостима детаљније в. З. Тополињска 1994: 151–153.

12 Напомињем да су приказани примери употребе простог футура I забележени само у наративном контексту, када саговорник В. С. (1915) из Гојбуље говори и цитира научено о књижевноисторијским личностима и догађајима. Ово се односи и на групу примера под г).

13 Овакви примери показују да се (морфо)синтаксичким испитивањима говора у области Доње Ситнице могу добити вишеструко значајни подаци којима се отварају нека од проблемских питања (нпр. линеаризација енклитика) (в. у: Ј. Јовановић 2025а: 224).

б) *ја ћу/хоћу/нећу пишем*

Ћу ти *да́м* ки̏ло раки̏је Г; „па *ћемо се свађамо*, нѣ̂ћемо да бу̏демо, не мо̏жемо да бу̏демо при̏јатељи” Г;

в) *ја ће да пишем*

Ту̂ тво̏ју бра́ду *ће д ошишаш* Г; па ону̂ су̏рутку, што *ће да подси̏риш* си̏ра, нали̏јеш у то̂ си̏риште Г; А *ће да пи̏таш* ти̏ ста̂ро? Г; ако је по̏треба *ће д и̏де* Г; ако посѣ̏је, *ће да жњѐ* Г; по̏сле но̏симо на гу́вно ка *ће да вр̄шѐмо* С; И *ће да ја̂вимо* о̏цу и ма̂јки Г; А *ће да доби̏јемо* … А *ће да доби̏јемо* … Г; „*Ће да запа̂л'имо* ово̂ због бо̏лести на Бо̏жић” Г; ка̏ко *ће д упра̏вљу* зѐмљом Г; мо̏рам да до̂ђем *ће да исте̏ру* па̏мет Г;

г) *ја ће пишем*

ће ти *ка̂жем* шта̏ је цѣ̂ћ Г; „Ту̂ тво̏ју бра́ду ће д оши̏шаш, *ће ба̏циш*” Г; не мо̏же да у̂ђе нѐко у обо̏р ће га, ако ти иски̏да, *ће* га *изѐде* Г; то̂ су Вѐлики по̏сти, сѐдам, али бо̏ље *ће би̏де* шес Б; Са̏д *нѣ̂ће* ти *гово̏ри* Г; *Ће* му *рѐкне* њего̂в о̏тац превеља̏ла си ми Г; Жѐну *ће зако̏ље* што не да̂ Г; Шта̂ зна̂ш, *ће* те *ува̏ти* нѐки буда̏ла Г; кад *ће га испра̏тимо*, дару̏јемо га Г.

2.3.5. По питању грађења футура I и његове ареалне раширености стање у доњоситничким и средњоибарским насељима није уједначено.[14] На терену су регистровани облици сложеног футура, где је инфинитив основног глагола неретко без финалног *и*, као и примери срастања супина и футурске енклитике (тип *дођемо*). Најфреквентнији облици футура I, као и на остатку српског дијалекатског простора, имају облик – енклитика глагола *хте̄ти* + да + презент (уместо инфинитива).[15] Општи утисак је да главнину говора истраживаних зона карактеришу стабилно флективно *ћу* и субјунктивни везник *да*, што даље ограничава осамостаљивање футурске енклитике. Ипак, нису занемарљиви ни утицаји из суседне призренско-јужноморавске дијалекатске области кроз постепено уопштавање партикуле *ће* за сва лица у оба броја: *ће* + *да* + *презент* и даљу нестабилост везника *да*: *ће* + *презент* (уп. стање у говору северно од Приштине у: М. Вукићевић 1993в: 93).[16] Овакво стање на истраживаном терену (посебно се ово односи на доњоситнички ареал) уклапа се у раније описе синтаксичких конструкција за изражавање футура I у југоисточним дијалектима и балканском окружењу (Тополињска 1994: 151–153). Посматрање формалне стране овог глаголског облика за изражавање будућих радњи добија на посебном значају када се укључује балканистички аспект (Станковић 2025: 9).[17] У прилог чињеници да су аналитички

14 Иначе у дијалекатском корпусу предњаче примери забележени у Гојбуљи.

15 Тополињска (1994: 151) сматра да је тип *ја ћу/хоћу/нећу да пишем* присутан у свим дијасистемима и стандарду, у чијој се источној варијанти објашњава подстицајима из југоисточног дијалекта у виду постепеног истискивања инфинитива.

16 Творба футура I својствена балканизираним језицима и дијалектима раширена је и у другим прелазним говорима (Бошњаковић 2009: 52).

17 У морфосинтаксичким испитивањима глаголских облика јужноморавског говора власотиначког краја, Станковић (2025: 9) истиче да се у најтешњу везу са балканистичким и аналитичким тенденцијама доводе: постепено превођење глагола *хте̄ти* у партикулу *ће*, изостанак синтетичких облика и структура (тип *радићу*), преовладавање конструкције *да* + *презент* уместо инфинитива, а онда и факултативност везника *да* у овој конструкцији.

процеси новијег датума иду и налази истраживачких подухвата из 70-их година прошлог века, према којима су говори северне зоне (наше доњоситничке) познавали само конструкције својствене прогресивним штокавским говорима (Барјактаревић 1977: 122).

2.4. Инфинитив (да + презент)

На структурном плану једна од значајнијих одлика главнине дијалеката балканских језика јесте ширење субјунктивне конструкције *да + презент* на рачун ишчезавања категорије инфинитива.

2.4.1. Као што је наведено у одељку о грађењу футура I, облик инфинитива постоји као категорија у нарацији или се у уобичајеној употреби јавља без крајњег вокала. У суштини, све наведене (малобројне) потврде представљају у целости ексцерпиран дијалекатски материјал из доњоситничких и средњоибарских насеља. Овакво стање захтева и презентовање доминантне конструкције *да + презент* у контексту са модалним глаголима (за ову прилику), чија рекција рекција њу и захтева, односно инфинитивни облик.

а) модални глагол *моћи*: њȳ ла̏ко *не мо̀жеш да преда̀риш* Г; *Мо̀же да* јој *да̂ш* Г; *мо̀ш да* му *да̂ш* во̂ да појѐде она̂ј зо̀б Г; *мо̀ш да до̂ђеш* да се пого̀димо Г; пи̏ју ко коли̏ко *мо̀же да попи̏је* ви́но Б; у коно̀пац *не мо̀ш да свѐжеш* И;

б) модални глагол *смети*: *Не смѐм да иза̂ђем* Г; *ни́су смѐли да по̀чну* Г; не *сме́мо да гово̀римо* Г; *ни́си смѐо да ка̂жеш* не́ћу И; Ни̏је *смѐла да* га *погле̏да* Б; не *смѐш* ни̏ком *да прѐђеш* пȳт Б;

в) модални глагол *хтети*: „До̀шло ми, *о̀ћу да напра̀вим* цр̏кву” Г; Ма̂јка *ни̏је тѐла да* ми *до̂ђе* Г; не ва̀љу да су ма́сни *нѐће да пѐру* Б;

г) модални глагол *требати*: Кад *трѐба да ȳзму* дево̂јку Г; *Трѐба да јѐдеш* Г; која̂ *трѐба да кȳва,* која̂ *трѐба да мѐси* Б; то̂ *трѐба да ȉмаш* вино̀град И.

2.5. Императив

2.5.1. На терену испитиваних говора подједнако су присутни облици императива са и без финалног сугласника *ј*. Угледањем на 3. л. мн. презента крајњи сугласници основе се не сибиларизују, већ палатализују (тип *обучи*). Изрицање заповести одсутним лицима могуће је путем конструкције *нека + презент* (уп. Вукићевић 1993в: 93; Букумирић 2003: 266). У дијалекатском материјалу нашле су се следеће потврде облика императива:

а) 2. л. једнине: о̀нда *мѐшај, мѐшај,* додājѐш во̀ду Б; По̀сле ȉди га *сѐ̂ј* Г; сас мѐтлом *тѐрај, тѐрај* Г; И оно̂ кад пȳкне поцѐпа ка̀мен, по̀сле штāнгло̂м *изваљȳ̂ј* С; па по̀ново *претова̂рај,* оно̂ *везȳ̂ј* С; сва̀ки да̂н пѐреш и *пови̂,* и *пови̂* и но̀ге и ру̏ке Б; И тако̂, ја̂ сам обадва̂ *пови̂, разви̂* Б; *котрља̂* у по̀ток и *вȳчи* кȳ̏ћи С; *дотѐра* др̏ва С; „Ви̏до̂, ко ћеш д идѐш *немо̂* да ȉдеш та̀мо да се кри̏јеш око кȳ̏ће” И;

б) 2. л. множине: *Ста́вите* ка̀фу Г; „Нѐка је, ка ова̂ј ва̀тра шта гори̏ тако̂ и ви̏ да се *да̂лите,* да *изгори́те,* да не *прил'а̀зите* у кȳ̏ћу” Г; *Ȳчите* се! Ја̂, на при́мер, не́ћу да жи̏вȉм та̀јдан. Да *схва̀тите* то̂ ка̀ко трѐба да се ра̂ди у вр̏ со̀фре и да се гово̀ри” Г; „Ȁјде, *при̏мите* та̂ј са́вет!” Г; *Ȳ̏ђите* са̀ ћемо да веч'ерамо! Г; „*До̄ђȉте* за сл'а̀ву!” Г; *ȉдите* ви *лѐтните* Г;

в) „*Нека до̂ђу* ва̏ши у Прӣштину, *не̏ка ви̏ду*” Г; Ај са̏д *нека ра̑ди* Г; Ô н ка̑же: „*Не̏ка бу̏де* срѐћна! Дô ћемо!” Б; ӣди тӣ, а Ста̑нка *нека седӣ*, пошто о̀но ма́ло, *нека* о̀на обадва̑ нека *ӣле̏да* и *нека ӣе̏ᵘре* Б.

2.5.2. У доњоситничким и средњоибарским говорима честа је употреба императива у обележавању прошлости и током нарације (уп. Божовић 2008: 265–266, 329–330). Примери из друге групе (б) наслањају се на Барјактаревиће тврдње о искључивој раширености наставка *-ите* у говорима северне зоне (Барјактаревић 1977: 125).

2.6. Радни глаголски придев

2.6.1. Будући да се радни глаголски придев м. р. сматра важним критеријумом у класификацији и одређивању припадности неком дијалекатском типу, за сагледавање актуелног стања језичких црта у два истраживана ареала, од којих се један позиционира ка периферији, од великог је значаја размотрити и рефлексе финалног *л* у м. р. радног глаголског придева. Код информатора доминантно је у употреби наставак *-о*, док је наставак *-ја* потврђен само једним примером:

а) Чѐтри го̀дине не́сам *бӣо* у њӣву Г; Мѐне *ӣре̏дао* о̀дма, значи и свѐкар и свекр̏ва Б; а до̀ле но̀ге *расӣу̏рио* свѐ онô Б; Кад сам се *врӣ̀ћао* пу́тем жѐнска ми прѐшла пу̏т са тӣм тестӣјама Б; ја̑ сам мо̀је панталóне *да̄ва̏о* Шӣптару Б; на Бо̀жић *уводӣо* се вô у ку̏ћу Б; баш сам *има̏о* бра̏та једнóга Г; Рѐдом *ӣӣӣа̏о* такô свѐ Г; мѐне днѐвнӣцу *ӣла̄ћа̏о* С; нѐшто сам *ӣла̄ӣӣо* камиôн бӣо ова̏ј те ни *доӣѐ̏рао* С; Тô нӣје *бӣо* гу̑сти сôк С; И бра̏т ми се мла̑д *оженӣо* С; о̀нда има̏ло љӯдӣ по сѐлу, па *има̏о* кô и да помо̀гне И; Тô сам *ра̄дӣо* го̀ре у сѐло И;

б) Ô н у воденӣцу кад *бӣја* Г.

2.6.2. У истраживаним говорима није регистрован пример р. г. п. м.р. са уметнутим *ј* у интервокалској позицији (тип *радијо*; уп. Божовић 2008: 271). Имајући у виду чињеницу да је северну зону косовског дијалекатског типа одликовало стање једнако прогресивним штокавским говорима (Вукићевић 1993а: 45; Барјактаревић 1977: 123), доњоситничка и средњоибарска зона се по питању раширености наставка *-о* у радном глаголском придеву уклапају у такво језичко стање. Идући ка југу, паралелне потврде наставака *-о* и *-ја* у говору Доње Брњице илуструју домете призренско-јужноморавских дијалекатских црта и њихову тенденцију ширења ка северном ареалу косовске котлине (Вукићевић 1993в: 93).

3.

У раду су анализиране одабране морфосинтаксичке појединости говора у областима Доње Ситнице (Бањска и Гојбуља) и Средњег Ибра (Исево и Сочаница) које припадају јужном поддијалекту косовско-ресавског дијалекта. Општи закључак је да је стање у истраживаним зонама већином уједначено, односно да су у дијасистемима две удаљене зоне стабилне косовско-ресавске особине, али и да се у говорима Доње Ситнице, који су изложенији утицајима из суседног дијалекта, запажа упрошћавање структура и тенденција ка ширењу иновација балканистичког типа. Иновативне особености нису у великој мери захватиле морфосинтаксички ниво, што сведочи о укључености овог ареала у општештокавске токове копаоничког појаса. У том смислу

вреди навести особине којима се доњоситничка зона издваја и удаљава од језичких прилика у Средњем Ибру: наставак *-в* код глагола VIа Белићеве врсте (т. 2. 1. 5.); уопштавање партикуле *ће* и нестабилност субјунктивног везника *да*, што води ка ширењу конструкције *ће* + *презент* за обележавање футура I (т. 2. 3. 5); и наставак *-ја* у р. г. п. м. р. (Гојбуља) (т. 2. 6. 1). Све наведене иновације налазе у зачетку и њихова оправданост лежи у позиционирању ове зоне ка лингвогеографској периферији.

ЛИТЕРАТУРА

Барјактаревић 1977: Данило Барјактаревић. „Косовски дијалекатски тип". *Дијалектолошка истраживања*. Приштина: Јединство, 11–135.

Божовић 2008: Маринко Божовић. *Говори Средњега Ибра*. [Друго, проширено издање]. Приштина/ Лепосавић: Институт за проучавање српске културе на Косову и Метохији.

Бошњаковић 2009: Жарко Бошњаковић. „Из морфосинтаксе говора села Батовца (код Пожаревца)". *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LII/2, 37–56.

Бошњаковић, Радовановић 2011: Жарко Бошњаковић, Драгана Радовановић. „Синтетички поглед на творбу аориста и ареал наставака у штокавском наречју". *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LIV/1, 181–204.

Букумирић 2003: Милета Букумирић. „Говори Северне Метохије". *Српски дијалектолошки зборник*, L, 1–356.

Вукићевић 1993а: Милосав Вукићевић. „Говор Срба у Малом Косову". *Зборник Филолошког факултета у Приштини*, III, 32–51.

Вукићевић 1993б: Милосав Вукићевић. „О акценту у вучитрнском говору данас". *Огледи из дијалектолошких истраживања* (67–76). Приштина: Филолошки факултет.

Вукићевић 1993в: Милосав Вукићевић. „Говор Доње Брњице". *Огледи из дијалектолошких истраживања* (85–97). Приштина: Филолошки факултет.

Елезовић 1927: Глигорије Глиша Елезовић. „Једна интересантна контаминација у косовско-метохиском диалекту". *Гласник Скопског научног друштва*, књ. II, 185–189.

Ивић 1991: Павле Ивић. „Дијалектолошка истраживања српских говора Косова и Метохије". *Из српскохрватске дијалектологије*. Изабрани огледи III (215–224). Ниш: Просвета

Ивић 2009: Павле Ивић. *Српски дијалекти и њихова класификација*. Прир. Слободан Реметић. Нови Сад – Сремски Карловци: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

Јовановић 2023: Јована Јовановић. „Из фонетске проблематике говора Бањске и Гојбуље". *Баштина* 61, 97–109. <https://doi.org/10.5937/bastina33-46728>. [24. 2. 2026].

Јовановић 2025а: Јована Јовановић. „Дијалектолошка истраживања као огледало идентитета. Синтаксичка проучавања доњоситничких говора". *Личност у савременом свету, идентитет, хетерономија и насиље – случај Косово и Метохија*. Тематски зборник научних радова од међународног значаја. Ур. Марија Јефтимијевић Михајловић. Лепосавић: Институт за српску културу Приштина – Лепосавић; Београд: Академија за националну; Симферопољ, Руска Федерација: КФУ В. И. Вернадски, 219–237.

Јовановић 2025б: Јована Јовановић. „Из морфосинтаксе косовскометохијских говора косовско-ресавског типа". *Баштина* 67, 15–27. <https://doi.org/10.5937/bastina35-61994>. [17. 2. 2026].

Јовановић, Радовановић 2025: Јована Јовановић, Драгана Радовановић. „О косовско-метохијским говорима у контексту јужног поддијалекта косовско-ресавског дијалекта". *Историја, култура, идентитет*. Тематски зборник међународног значаја. Свеска 2. Језик и културологија. Ур. Јелена Михајловић, Бранислава Дипларић, Бранислава Вучковић. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, 87–103.

Милорадовић 2019: Софија Милорадовић. „Косовско-ресавски говори Косова и Метохије. Статус унутар дијалекатске формације, преглед одлика и истражености". *Косовскометохијски зборник 8*. Зборник радова. Ур. Драган Војводић. Београд: САНУ, 185–225.

Младеновић 2002: Радивоје Младеновић. „Треће лице множине презента у српским говорима на југозападу Косова и Метохије". *Јужнословенски филолоī*, LVIII, 41–63.

Младеновић 2015: Радивоје Младеновић. „Аорист и имперфекат у говорима метохијско-косовског и северношарпланинског ареала". *Исходишта*, 1, 305–320.

Павловић 2003: Благоје Павловић. *Насеља и миīрације сшановнишша оīшшине Леīосавић*. Лепосавић: Институт за српску културу Приштина – Лепосавић.

Радовановић, Николић 2022: Драгана Радовановић, Јована Николић. *Досадашња īроучавања косовско-ресавскоī дијалекша. Сшейен īроученосши и каршоīрафски īриказ*. Косовска Митровица: Филозофски факултет.

Станковић 1994: Станислав Станковић. „Треће лице множине презента у говору власотиначког краја". *Говори īризренско-шимочке области и суседних дијалекаша*. Зборник радова са научног скупа (Нишка бања, јуна 1992). Књига I *Дијалекшолоīија*. Ред. Павле Ивић и др. Ниш: Филозофски факултет: Центар за научна истраживања Универзитета; Београд: Институт за српски језик САНУ: Центар за научна истраживања САНУ, 307–316.

Станковић 2025: Станислав Станковић. „Из морфосинтаксе глаголских облика у јужноморавском говору власотиначкога краја". *Зборник радова Филозофскоī факулшеша*, LV (2) / 2025, 1–17. <https://doi.org/10.5937/zrffp55-58399>. [31. 1. 2026].

Тополињска 1994: Зузана Тополињска. „Инфинитив *vs* да - субјунктив у формули *velle* – футура". *Говори īризренско-шимочке области и суседних дијалекаша*. Зборник радова са научног скупа (Нишка бања, јуна 1992). Књига I *Дијалекшолоīија*. Ред. Павле Ивић и др. Ниш: Филозофски факултет: Центар за научна истраживања Универзитета; Београд: Институт за српски језик САНУ: Центар за научна истраживања САНУ, 149–160.

Урошевић 1965: Атанасије Урошевић. „Косово". *Срīски ешноīрафски зборник*, књ. LXXVIII, 1–401.

Jovana S. JOVANOVIĆ

VERB SYSTEM OF KOSOVO METOHIJA DIALECTS OF KOSOVO RESAVA TYPE

Summary

The paper work has analyzed selected morph syntactic details of verbs (present, aorist, imperfect, future I, infinitive, imperative, adverbial verb) in dialects of Donja Sitnica (Banjska and Gojbulja) and Srednji Ibar (Isevo and Sochanica), which belong to south subdialect of Kosovo Resava dialect. General conclusion is that condition in researched zones is mostly balanced, which means that diasystems have two distant zones of stable Kosovo Resava properties, but also there is indulgence of structures and tendencies towards expansion of innovations of Balkan type in speeches of Donja Sitnica, which are still in their infancy and their justification is in positioning this zone towards lingvogeographic periphery. Innovative features did not affect the morph syntactic level to a large extent, which testifies to the inclusion of this area in the all shtokavian flows of Kopaonik belt.

Keywords: verb system, morphosyntactic aspect, Donja Sitnica, Srednji Ibar, Kosovo-Resava dialects, south subdialect, Kosovo-Metohija dialects, linguogeographic periphery.

Рад је предат 26. фебруара 2026. године, а након мишљења рецензената, одлуком одговорног уредника *Баштине*, одобрен за штампу.